

Isis

Ontsluierd

College -3

Petra Bolhuis
Maieutiek

Maieutiek_2024_Isis

1

1

De Warkavaas of Vaas van Uruk

- Het onderste register toont de vegetatie in de Tigris- en Eufraatdelta, zoals het natuurlijke riet en het verbouwde graan.
- Boven deze vegetatie bevindt zich een stoet van dieren, zoals rammes en schapen, strikt in profiel weergegeven.
- De processie gaat verder in het tweede register met naakte mannen die schalen en potten met offerelementen, zoals fruit en graan, dragen.
- Het bovenste register is een volledige scène, in plaats van een doorlopend patroon. In dit register eindigt de processie op het tempel terrein. Inanna, een van de belangrijkste godinnen van Mesopotamië en later bekend als Ishtar in het Akkadië, staat achter haar, aangegeven door twee bundels riet. Een naakte figuur biedt haar een schaal met fruit en graan aan. De vrouw van Uruk, gekleed in een ceremoniële kilt en een lange riem, kijkt haar aan en leidt de processie.

Maieutiek_2024_Isis

2

2

Verhalen uit het

3

3

Gilgamesj (Blom p.35 e.v.)

- “Hij die alles gezien heeft, wat bedekt was zag hij. Hij had kennis van vóór de zondvloed.”(35)
- Gilgamesj is de despoot, maar ook de bouwer van een muur om de grote stad Uruk. Als afleiding krijgt hij Enkidoe, die direct gebonden raakt aan het sterfelijke leven. Als deze -vriend geworden- man sterft dwingt Gilgamesj onsterfelijkheid af. Vergelijkbaar met Orpheus verliest hij dit ook (steeds) weer. Hij bezoekt Oetnapisjtum, de man die het heeft (maar die werd ver van de mensenwereld gehouden) Hij was de man die de zondvloed overleefde (als Noach) maar uiteindelijk moet hij met legen handen terug naar Uruk. De laatste tekst prijst de stad en haar muur. Dat is wat de mens kan, de onsterfelijkheid ligt buiten zijn bereik.

Maieutiek_2024_Isis

4

4

Uitzicht vanaf de Tinne

- Het verhaal dat Blom hier samenvat bestrijkt een grote tijdsspanne, maar hij zegt wat bleef was 'het uitzicht vanaf de Tinne'. Na de rijken zoals Uruk komen vorsten (was Gilgamesj een voorloper?) die gebeden onderhouden met waterhuishouding, velden met intensievere landbouw en een komen en gaan van handelaren. Het leverde administratie op en een geldeconomie. Georganiseerde en meer centrale religieuze bijeenkomsten en politiek structuren.
- De vooruitgang op basis van sedentaire landbouw was niet zo soepel als lang gedacht werd. 'De stedelijke instellingen in Uruk hebben de mensen gedomesticeerd', zegt Algaze. (48) De machtige goden dwongen gedrag af en belastingen verdeelden de lasten. Maar wel van beneden naar boven. Helemaal bovenaan staan de goden.

Maieutiek_2024_Isis

5

5

Geen eenheid met de goden

- De Mesopotamische cultuur aanbad de goden en onderhandelde met ze, maar ervoer geen eenheid met de goden.
- De goden werden tevreden gehouden met offers en zo lang dat goed ging waren ze tevreden en konden de mensen het goede leven leiden.
- De onderhandelingen gingen mis als heersers de goden te slim af wilden zijn of ruimte opeisten die door goden niet aan hen werd gegund. Een goede heerser kende zijn plaats: als je de goden in de weg zat, kreeg je daar de nare gevolgen van.
- De kennis van Gilgamesj ligt op een rand tussen vóór en na de zondvloed. Wat was er anders?

Maieutiek_2024_Isis

6

6

Vóór de vloed

- Vermoedens en verlangens bepalen het beeld van de oude beschavingen. Is de Venus van Willendorf een vrouwelijke godin, vruchtbaarheidssymbool of een symbool van een geseksualiseerd beeld van vrouwen zoals die ook vandaag de dag veel voorhanden zijn?
- Veel informatie is ook kwijtgeraakt omdat het overheersende promethisch- christelijke verhaal van de onderzoekers geen rol toekende aan vrouwen als heerser, priesteres of strijder.
- Er is aan de andere kant een eenzijdige verheerlijking van deze oertijd toen de scheiding tussen mens en natuur nog niet voltrokken was. Deze orphische houding zien we bij Jung, Rilke en Blavatsky.

Maieutiek_2024_Isis

7

7

De Grieken en Romeinen

- Waar Blom direct overgaat tot de Joods-Christelijke traditie en haar rol in het idee dat mensen gemaakt zijn om de natuur te onderwerpen, gaat Hadot uitgebreid in op de tussenliggende fase die de bakermat van de westerse filosofie is.
- Wat gebeurde er bij natuurfilosofen, bij Plato en Aristoteles en de Stoïcijnen en Epicuristen?
- Een kijkje in hun visies op de relatie mens natuur maakt duidelijk dat er ook toen al de twee wegen lijken te bestaan; Prometheus of Orpheus

Maieutiek_2024_Isis

8

8

Physis van resultaat van groei tot de aard van iets

- Het woord physis wordt door Parmenides gebruikt als oorsprong van iets, of zelfs de geboorte van iets. (H. 36)
- Bij Plato en Aristoteles wordt het de essentie of het vormingsproces
- Een Hippocratische verhandeling (500 BCE) kritiseert dit teruggaan tot een oorsprong als te kunstzinnig. Het moet gaan over het natuurlijke proces dat geobserveerd wordt. Er moet gekeken worden welke effecten voedsel en oefening hebben op het menselijke lichaam (H.38)
- Plato beschrijft hoe Socrates de physis teleurstellend vindt omdat het nergens ingaat op de moraal of het verstand.
- Bij Plato en Aristoteles wordt de werkelijkheid bewogen door iets wat er achter, of erin werkt. De vormen op aarde zijn tijdelijk en hun ontwikkeling wordt vormgegeven door iets wat al is wat het is.
- De natuur is een kunde die inherent is aan de dingen en niet van buitenaf bestudeerd kan worden. Wij mensen hebben net als de rest van de natuur een instinctief weten. "Alles wat levend is is intelligent" zegt Ephicharmus. (H.42)

Maieutiek_2024_Isis

9

9

Stoïcijnen maken deze natuur God

- Seneca zegt; 'Wat is de natuur anders dan God zelf en de goddelijke rede die immanent is aan de wereld in haar totaliteit en in al haar onderdelen.' (H.44)
- Hadot zegt dat we hier de overgang zien van een gebeurtenis die ervaren wordt naar de erkenning van een macht of kracht die verbonden is met die gebeurtenis. (H.44)
- Tegelijkertijd zijn alle denkers het erover eens dat zintuigelijke verschijnselen een oorzaak hebben anders dan de grillen van goden.(H.51) Er zijn dus twee lijnen van verklaring; de kenbare van de zintuigelijke verschijnselen en hun oorzaken en de onkenbare achterliggende kracht(en) die natuur, onbewogen beweging of God genoemd wordt.

Maieutiek_2024_Isis

10

10

Opdracht aan Adam (Blom 80-87)

- Adam krijgt als opdracht Weest vruchtbaar, en vermenigvuldigt, en vervult de aarde en onderwerpt haar en hebt heerschappij over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels, en over al het gedierte dat op aarde kruipt.(Genesis 1:28) (B 85)
- Op blz. 86 en 87 laat Blom zien hoe een vertaling ook hier, net als bij Heraclitus, een belangrijke factor in de menselijke geschiedenis wordt.
- Pas als het exclusieve jodendom zijn teksten meegeeft aan het bekerende christendom wordt deze inhoud explosief. (B.90) Bij Augustinus wordt het christendom een wereldgodsdienst met een God die inwerkt op de mens opdat hij los kan komen van de emoties en zuiver redelijk wordt. (B. 97)